

Història d'un frigorífic

Les guerres que s'hereten

Crònica de quatre generacions amb la nevera plena

La memòria és una eina de futur. Recordar el que va passar per evitar que torni a succeir. Al març de 1938, els avions italians de Mussolini van bombardejar ferotgement Barcelona. D'alguna manera, es van rescabalar de la humiliació que per a ells va suposar la derrota a la Batalla de Guadalajara, al març de l'any anterior (1937).

Al març de 2018, vuitanta anys després d'aquell terrible episodi de la Guerra Civil espanyola (1936-1939), són nombroses les activitats de la societat per recuperar la memòria dels vençuts. L'Ajuntament de Barcelona, per exemple, va il·luminar la façana de la plaça de Sant Jaume amb un joc de llums que remetia als dies nefastos de les cartilles de racionament.

És possible retrocedir fins a les penalitats de la guerra a Barcelona per, des d'allà, interrogar-nos a nosaltres mateixos en aquest present de canvi de segle.

Aturem-nos en quatre generacions (de darrere endavant): el besavi Paco, que va lluitar en la Batalla de l'Ebre (1938); Paquita, la seva filla, que va viure a les barraques de Montjuïc i que s'amagava dels bombardejos al Refugi 307, al Poble-sec; Felip, el fill de la Paquita, que va créixer en els últims anys del franquisme, i Mireia, la seva filla, que mai ha viscut un conflicte bèl·lic i que no té records de la repressió patida pels seus majors ni de les dificultats derivades de la Guerra Civil.

El punt de trobada de les quatre generacions —les tres últimes, vives— és la nevera.

Tres neveres: LG, Bosch, Indesit.

Paco, el combatent, tenia una obsessió amb el menjar. Després de passar mil i una penalitats i necessitats al front i a la rereguarda, tindria una fixació per acabar-se sempre el menjar del plat. Una cosa que va transmetre a la seva filla, que aquesta transmetria al seu fill, que aquest transmetria a la seva filla. Les conseqüències de la guerra es veuen en una nevera que sempre està plena de viandes, tot i sobrant el menjar.

Així, els membres d'aquesta família mai malgastaran els aliments, cosa que consideren sagrat: no es malgasta, no es llença res, el pa dur es ratlla.

La guerra es traspassa de pares a fills: els aspectes quotidians de la guerra, les conseqüències psicològiques de les guerres, les previsions davant les guerres.

La resposta a tot això: La família unida.

Per les coses bones.

Pel dolent que pugui venir.

1. Mireia: LG

La Mireia és filla de Felip, néta de la Paquita, besnéta de Francisco, *Paco*.

La dona de Francisco es deia Vicenta.

El germà de Paquita es diu Vicenç, que és fill de Paco.

Els germans de Mireia són Felip i Meritxell.

Meritxell està casada amb Giaco, que es italià.

Els fills de Meritxell són Arnau, Gaia i Nadir.

Els oncles de Mireia són la Nuri, que és filla de Paquita; Xavi, que és fill de la Paquita, i la Montse, que és filla de Paquita. Aquests són els oncles de la Mireia.

Els fills de Nuri són Dídac i Neus. La Neus està casada amb Jordi i tenen una filla que es diu Leia, besnéta de la Paquita.

Nuri està casada amb Florencio.

Clara és la parella de Xavi, i els seus fills són Blai i Clàudia.

Montse està casada amb Salvador, *Do*, i els seus fills són Ivet, Núria i Martí.

Mireia Samitier (Barcelona, 1988) va créixer entre tres carrers: a la casa de la seva mare, al carrer Farell; a la casa del seu pare, a la carretera de la Bordeta, i a la casa de la seva àvia, al carrer Sant Roc, totes elles al barri d'Hostafrancs, al districte de Sants-Montjuïc de Barcelona.

Els pares de la Mireia, Felip i Lourdes, es van separar quan ella tenia sis anys.

«Els dos es portaven fatal, i no se segueixen portant molt bé. La meva mare viu a Múrcia, i el meu pare va refer la seva vida amb una altra persona, encara que no viu amb ella», diu la Mireia. «Recordo que una vegada vam haver d'anar a denunciar a la meva mare, perquè no ens volia obrir la porta. Després, amb el temps, he anat entenent les dues postures, perquè llavors era una nena.»

Mireia valora les persones pel que són, no pel que tenen.

En aquells anys, Mireia es va fer forta: «Jo ho trec tot i xerro i xerro. Ho passava pitjor meu germà, Felip, *Tete*».

D'alguna manera, ella protegia al seu germà petit, Felip, més introvertit. «He tingut converses amb ell sobre la família de la meva mare», diu la Mireia.

Mireia tenia prohibit insultar al seu germà: «La iaia em deia que em rentaria la boca amb aigua i sabó».

El pare de la Mireia l'estima.

La mare de la Mireia l'estima.

Mireia va passar l'edat del *pavo*.

Mireia es va refugiar a casa de la seva àvia.

«Ella m'escoltava i jo plorava i plorava», diu la Mireia. «Quan tens pares separats no pots parlar amb cap dels dos perquè tots dos són rivals. Així que qui em va ajudar va ser la meva àvia.»

Paquita li treia les dents que li ballaven i que estaven a punt de caure.

Mireia cus perquè la seva àvia cus.

Mireia pateix pels altres perquè la seva àvia pateix pels altres.

Mireia escriu (diaris) perquè la seva àvia escriu (*Cartes al cel*).

Mireia va estudiar la carrera de Relacions Laborals, a la Universitat Autònoma de Barcelona («*atorga una formació solvent que permet als graduats resoldre amb garantia tots els problemes que planteja la gestió de recursos humans*»).

Va abandonar la carrera.

Mireia es va treure el cicle formatiu de grau superior en Administració i Finances, a l'institut Joan Pelegrí («*actualment està treballant el 80% de l'alumnat que el curs passat va acabar a la nostra escola els estudis*»).

Diu Mireia: «Després vaig fer el cicle formatiu de grau superior de gestió comercial i màrqueting a la Fundació Prat. I després, el grau de màrqueting i investigació de mercat per la Universitat Oberta de Catalunya, sense acabar, perquè vaig començar a treballar. Tinc dos anys cursats, algun dia l'acabaré, és la meva espineta. Porto treballant des dels 16 anys i sempre alternant amb estudis. Sempre estic fent coses, em coneixen com “*la que no para*”».

Actualment, Mireia treballa com a especialista en màrqueting digital a l'empresa B. («*Solucions per a l'optimització dels seus processos*»).

El marit de la Mireia es diu Jordi.

Actualment, Jordi treballa a Viladecans, a un departament d'«operacions logístiques» (compres).

Mireia Samitier va conèixer a Jordi Lleixà (Barcelona, 1987) fa deu anys, el 2008. Els dos van esmentar un lloc que compartien amb les seves famílies: La Fontcalda, paratge natural pròxim a la ciutat de Gandesa (Tarragona), «lloc perdut al mig de la muntanya». La ciutat de Gandesa va ser insistentment bombardejada durant la Batalla de l'Ebre (1938).

El besavi de la Mireia, el iaio Paco, va lluitar en la Batalla de l'Ebre, al costat dels brigadistes del Batalló Lincoln.

Mireia i Jordi s'han criat al barri de Sants de Barcelona.

El germà de Jordi es diu Eloi.

La mare d'en Jordi es diu Magda, i el pare, Fèlix.

Mireia va sortir amb Jordi perquè en ell es veia reflectida ella: «Puc ser jo, no m'anul·lo amb ell».

Jordi la vol pel mateix motiu però a l'inrevés: «Tot flueix amb ella».

Mireia i Jordi van trencar. Anys després, Mireia i Jordi es van tornar a trobar a La Fontcalda.

«Allà tenim una caseta familiar, i és molt verd tot», diu la Mireia.

La Mireia és fúria, és *risotto*, és llampec en la nit que plou.

En Jordi és mansuetud, és *mussaca*, és la veu que li xiuxiueja al tro.

Mireia és te negre.

Jordi és cafè amb llet.

Mireia i Jordi es van casar el 21 de maig de 2016, a Can Foix, a Cubelles.

Mireia li va demanar a la seva àvia que digués unes paraules.

L'àvia, Paquita, va dir que no s'enfadessin mai, va dir que es comportessin humilment, va dir que la confiança és sagrada entre dues persones que uneixen els seus destins.

Mireia li va demanar al seu germà que compongués un poema.

El germà, Felip, mai va escriure el poema; va comptar les entremaliadures que els dos feien quan eren nens.

La cosina de Mireia, Clàudia, va cantar en el casament.

Al 2017, Mireia i Jordi es van comprar un pis de quatre habitacions a Molins de Rei.

«*Namasté*» (benvingut, en l'hinduisme), posa al pelut d'entrada a la casa.

La casa de Mireia i Jordi és blanca com un saler, és blanca com un llençol de cotó en un resort de Malacca, és blanca com una oda a la llum d'agost.

Des de la finestra de la casa de Mireia i Jordi s'albira la serra de Collserola.

Els dos gats de la casa de Mireia i Jordi es diuen *Nova* —ja és vella— i *Petita* —tot i ser més vella.

A Molins de Rei, Mireia s'ha apuntat a dansa contemporània i *femme style*.

A Molins de Rei, Jordi s'ha apuntat a classes d'anglès («avançada»).

A Molins de Rei, les reivindicacions són justes: «Retallar la sanitat mata» (contra les retallades pressupostàries en sanitat); «Ens han volgut enterrar però han oblidat que som llavors» (frase presa de la cançó de Macaco *Semillas*) i «No al 155» (per l'article 155 de la Constitució espanyola l'aplicació del qual ha deixat en suspens l'autonomia a Catalunya).

La tia de l'àvia, Carmela, li deia: «Menja-t'ho tot».

La tia de l'àvia, Carmela, recordava quan ella només podia menjar pell de patata, durant la guerra.

L'àvia li diu a la Mireia: «Menja-t'ho tot».

L'àvia encara segueix elaborant els «bistecs russos», que ni són bistecs ni són russos: «Es necessiten dos salsitxes, ou, farina i pa ratllat. Es barreja tot, es fan boles i es xafen. Llavors ho fas a la paella. I és com una hamburguesa. Crec que aquest plat el va aprendre a fer a la postguerra però amb menys ingredients».

El pare de la Mireia li diu: «Menja-t'ho tot».

El pare de la Mireia ho va aprendre de la seva mare, Paquita.

Paquita li deia a Felip: «Menja-t'ho tot».

Mireia intenta aprofitar les sobres: «Aquí no es llença res. Fins i tot guardo el iogurt que caduca. I ratllo el pa dur per si preparo carn arrebossada».

Mireia recicla perquè el seu pare recicla.

Mireia té una tele de plasma tan gran com un cavall.

Quan veuen les notícies del setge de Guta, en la guerra de Síria, es posa malalta.

«Ha de ser horrorós viure una guerra. Jo tinc molta enyorança per la meva gent i els meus llocs, i si hagués de separar-me dels meus no sé què faria...», diu la Mireia.

El 2003, Mireia va estar en les manifestacions del «No a la guerra», quan la segona guerra del Golf. La va portar el seu pare.

Relacionat amb la Guerra Civil espanyola, Mireia conserva un pern de la via de tren entre La Fontcalda i la població propera de Bot.

«Jo era petita i em vaig trobar això», diu.

A prop, es va destapar una fossa comuna.

Un dissabte a la tarda de cada mes, Jordi agafa la bossa d'Aneto (*«Ingredients naturals i frescos cuits a foc lent en olla»*) i Mireia agafa les claus del cotxe, un Ford Fiesta.

Els dos creuen el carrer i s'endinsen al pàrquing, en un soterrani segon.

Condueixen fins al Mercadona del Passeig del Terraplè, 85, a un quart d'hora de casa, passat l'Hotel Ibis (*«Sempre hi ha un Ibis per a tu»*) i abans d'arribar a la Clínica de Molins de Rei (*«Servei de qualitat als seus usuaris/clientes des d'una visió integral de la salut»*), al barri de la Granja.

La llista de la compra d'avui: aigua, llet, cervesa, olives, orenga, gall dindi, formatge, iogurt, escuradents per a les orelles, Neutrex per a la roba blanca, camamilla, ambientador, pa Bimbo, sorra pels gats.

Tornen a casa abans de les nou.

Buiden la borsa Aneto.

Obren la nevera de la cuina que han reformat. El frigorífic és un combi de la marca LG (sèrie A+++; *«Màxima eficàcia energètica»*).

A la porta de la nevera blanca, un imant record del Perú, amb el calendari maia: «El còndor representa el cap, la intel·ligència i la connexió amb el cel; el puma, el cor i la força, i la serp és la unió de tot, representa la columna vertebral», diu la Mireia.

A la porta de la nevera blanca, un imant record del Nepal: *«Buddha Eyes»*.

A la porta de la nevera blanca, un imant record de Nova Zelanda: un símbol maorí que sembla un corb dissecat. «És un guerrer maorí que treu la llengua, com a la seva famosa dansa de rugbi que es diu *haka*.»

Mireia i Jordi van anar a Nova Zelanda de lluna de mel.

A la porta de la nevera blanca, l'imant amb la llegenda: *«Keep calm and grease is the world»*.

A la porta de la nevera blanca, «el teu llangardaix de la sort».

A la porta de la nevera blanca, la recepta per fer *pancakes*.

Dins de la nevera blanca, tàpers de macarrons.

Dins de la nevera blanca, api.

Dins de la nevera blanca, orxata.

Dins de la nevera blanca, margarina Flora (*«Cuida el teu cor»*).

El pare de la Mireia, Felip, li diu: «Menja-t'ho tot».

Mireia no llança el menjar perquè el seu pare, Felip, no llança el menjar.

Felip no llança el menjar perquè la seva mare, Paquita, no llança el menjar.

Paquita va viure la guerra.

Paquita no llança el menjar perquè el seu pare, Paco, no llança el menjar.

2. Felip: Bosch

Felip és fill de Paquita i nét de Francisco, *Paco*.

L'exdona de Felip es diu Lourdes. La seva dona actual es diu Antònia.

Els germans de Felip són Nuri, Xavi i Montse.

Felip tenia prohibit insultar als seus germans: «La meua mare em deia que em rentaria la boca amb aigua i sabó».

Els fills de Felip són Meritxell, Mireia i Felip, *Tete*.

Els néts de Felip són els fills de Meritxell, que són l'Arnau, Gaia i Nadir. Aquests són els néts de Felip.

Els néts de Felip són els besnéts de Paquita, la mare de Felip.

Felip Samitier (Barcelona, 1957) va néixer al carrer de Sant Roc, al barri d'Hostafrancs, la casa dels seus pares.

El pare de Felip es deia Felip, *Felipe*.

«Jo em passava el dia al carrer. Com era Hostafrancs? No hi havia res, gairebé ni havia edificis», diu Felip.

Felip recorda que a la cantonada hi havia una ferreria de cavalls, recorda que hi havia una carboneria amb un home que feia por i recorda que les cases de davant no existien. D'això se'n recorda Felip.

Brau perquè la seva força és descomunal, voluntariós perquè ajuda sense demanar permís i acabat perquè parteix de la idea que les estrelles llunyanes dels cúmuls de galàxies brillen amb la mateixa intensitat que les seves germanes nanes, a les quals només es pot mirar amb una lupa còsmica («tots som iguals»).

Felip es va criar amb la seva àvia Maria, que era la mare de Felipe, que era el pare de Felip.

Maria li posava per esmorzar llet amb pa.

Maria deia que havia nascut l'any 1. Va néixer el 1901.

El pare de Felip treballava d'«obrer»: bufant vidre, repartint mobles en un tricicle, repartint formatges...

La mare de Felip treballava al Mercat d'Hostafrancs.

Felip fill ajudava al bar Cavaller, a la carretera de la Bordeta, que avui és un *badulaque*.

«Anava a cercar gasosa, servia tapes, netejava...», diu Felip.

Primer, Felip va estudiar al col·legi del Rector Custodi, al carrer Leiva, un centre adscrit a l'església del Sant Àngel Custodi.

Després, Felip va anar a estudiar a l'escola Francesc Macià, que llavors no es deia Francesc Macià, a la plaça Espanya, que llavors es deia plaça Espanya.

Felip va estudiar a l'Escola de Bosc, a Montjuïc: «Tenia vuit anys, i agafava el tramvia 57, em baixava a l'Àpolo i agafava el Funicular. De vegades baixava caminant i em ficava per les barraques de Can Valero, que era una ciutat sencera amb els seus carrerons», diu Felip.

A l'Escola de Bosc cantava el *Cara al sol*.

Després, Felip va estudiar al Centre Montserrat-Xavier de la Fundació Cultural Hostafrancs.

Després, Felip va estudiar a l'Ateneu Montserrat de la Fundació Cultural Hostafrancs.

Després, Felip va estudiar el batxillerat a les nits.

De dia, Felip treballava.

Primer, Felip va treballar de «botones» en l'Institut Español de Márqueting, una de les primeres empreses a l'Estat dedicades a les enquestes, els gustos i els escrutinis.

«A mi m'enviaven a comprar els entrepans. Aquí va ser on vaig veure per primera vegada les fitxes perforades, un sistema per conèixer les opinions del públic», diu Felip. Després, va portar els comptes a l'empresa Formatges San Millán, on treballava el seu pare, Felipe, fill de Maria.

Els formatges venien d'Holanda.

Després, va treballar en la Compañía Internacional de Seguros, en la qual es va mantenir fins el 1986, i per la tarda feia hores a una tenda de roba.

«Vaig començar com a administratiu i vaig acabar com a auditor», diu Felip. «El més difícil va ser aprendre a programar com a apagar un ordinador, dels primers que hi havia. Tenia una sèrie d'instruccions perquè s'apaguessin les bombetes una a una. Aquí vaig entendre que els robots no pensen.»

«L'empresa en la qual treballava, la Compañía Internacional de Seguros, pertanyia a l'industrial Julio Muñoz Ramonet, quina peça... Seus també eren els magatzems El Siglo. Era alt, prim, calb i segur de si mateix. Es feia dir Don Julio. Un cop vaig anar a visitar-lo al seu palauet, al carrer Muntaner [número 282], en una d'aquestes sales amb noms de colors. Don Julio va saber que m'havia casat i em va dir: “Li desitjo a vostè que compleixi les noces de paper, després les de cotó, després les de cuir...”. Vaig posar cara de no saber què significava tot allò, així que m'ho va explicar: noces de paper és quan es compleix un any de casats; noces de cotó, dos anys de casats; noces de cuir, tres anys de casats...», diu Felip.

Després, es va posar pel seu compte, com a agent d'assegurances, i així segueix.

Paco treballava com un ruc.

La seva filla, Paquita, treballava com un ruc.

I Felip, fill de Paquita i de Felipe, treballa com un burro.

«El que he après dels meus pares és a treballar, per això he treballat un munt d'hores.

Potser per això em vaig separar», diu Felip.

Felip es va casar el 1980.

El 1994, es va separar de la seva dona.

En aquest camí va tenir tres fills: Meritxell, Mireia i Felip, *Tete*.

Meritxell es va quedar a càrrec de Felip.

Mireia i Felip, *Tete*, es van quedar a càrrec de Lourdes.

Avui, Felip resideix al carrer Gaiarre, al barri del seu naixement: Hostafrancs.

En l'estora d'entrada a la casa de Felip, posa: «Benvingut a la república independent de casa meva».

Les parets del menjador de la casa de Felip ensenyen màscares africanes.

A Felip li queden cinc anys per jubilar-se.

Però té moltes coses que fer: viatjar a París, viatjar a Vietnam, escriure les seves memòries...

Del seu avi, Francisco, *Paco*, va aprendre el valor del respecte.

«Ell era impressionant, impressionant. I va patir l'innombrable, l'imperdonable. Va defensar la Segona República i va combatre les injustícies. Una vegada vaig anar a un míting de la CNT [anarcosindicalista], al Poble Espanyol, i resulta que, en un moment donat, va pujar per parlar... el meu avi! Vaig deixar anar: “Cony, el iaio!”», diu Felip. «De Francisco vaig aprendre a fer equip.»

Felip diu: «No m'agrada obeir».

Felip diu: «M'agrada fer les coses a la meva manera».

Segurament, el seu pare, Felipe, diria el mateix.

Segurament, el seu avi, Paco, diria el mateix.

Felip es va afiliar al sindicat Comissions Obreres de Catalunya. Es reunia amb els companys en els soterranis de l'església de Sant Medir.

«Jo sí que vaig córrer davant dels *grisos*, i em vaig menjar octavetes que havíem tret de la ciclostil perquè no les enxampés la poli», diu Felip. «Uns es van ficar a la Lliga Comunista Revolucionària, i altres en el Partit Socialista Unificat de Catalunya. Jo estava per la lluita laboral. Segons el conveni de l'empresa, teníem dret a una paga més segons beneficis. Vam discutir. Vam anar a la vaga. Vam guanyar.»

De la seva mare, Paquita, va aprendre a ser generós.

Segurament, la mare de Paquita, Vicenta, era generosa.

«La meua mare és la millor persona que hi ha. Sempre disposada a ajudar», diu Felip. «Fixa't que, gràcies a ella, m'agrada treballar en comunitat, per això sóc el president de l'escala on ella viu. I per això m'encanten les reunions familiars, la pinya.»

La mare de Felip, Paquita, l'obligava a menjar-s'ho tot.

El pare de Paquita, Francisco, *Paco*, l'obligava a menjar-s'ho tot.

Paquita i Francisco van viure la Guerra Civil.

«La meua mare sempre em parlava de la fam que va passar a la guerra», diu Felip.

Felip s'acaba el plat.

Felip compra a les botigues d'Hostafrancs per omplir la seva nevera de marca Bosch («*Innovación para tu vida*»).

Dins de la nevera blanca: pizzes, gaspatxo andalús i salsitxes.

«El congelador, al màxim», diu Felip.

A la porta blanca de la nevera, dibuixos dels seus néts: ratlles verdes i ratlles vermelles i ratlles marrons com en el quadre *Composició Vuit*, de Kandinsky.

A la porta blanca, *souvenirs* de Londres.

A la porta blanca, la piràmide alimentària per fer dieta.

En l'armari, el rebost, amb conserves i ampelles de vi.

«Quan tenia als nois, els divendres a la nit preparàvem el que anomenem “sopar de recerca”. Qualsevol cosa valia per al sopar: pebrots, samfaina, farina...», diu Felip.

Felip castigava als seus fills si no s'acabaven el menjar.

Els fills de Felip són autosuficients.

Els fills de Felip no han hagut de menjar-se la pell de les patates per matar la gana.

3. Paquita: Indesit

Paquita és filla de Francisco, *Paco*.

La mare de Francisco era Simona.

Paquita és filla de Vicenta.

La mare de Vicenta es deia Carmen.

Les germanes de Vicenta eren Isabel i Carmela.

El germà de Paquita es diu Vicenç, que és fill de Paco.

Els fills de Vicenç són Francesc, Vicenç i Jordi.

Els fills de Vicenç fill són Alba i Melina.

Els fills de Paquita són Nuri, Xavi, Felip i Montse.

Els néts de Paquita són Mireia, Felip, Meri, Dídac, Neus, Blai, Clàudia, Iveta, Núria i Martí.

Els besnéts de Paquita són Arnau, Gaia, Nadir i Leia.

Paquita Hurtado (Barcelona, 1932) tenia quatre anys quan es va anar a viure a una barraca al desaparegut Passatge del Gurugú, en la intersecció entre el carrer Nou de la Rambla i el passeig de Miramar, a Montjuïc.

Li deu el nom a la Muntanya Gurugú, al Marroc, on el rifeny Abd el-Krim va posar en escac les tropes espanyoles.

Abd el-Krim va presidir la República del Rif.

El Passatge del Gurugú ja no existeix.

Les barraques de Montjuïc ja no existeixen.

«Eren molts al pis de Viladomat, on vaig néixer. I el pare va llogar la barraca per 15 pessetes mensuals», diu Paquita. «La barraca era de fusta, tenia un passadís i un hort. A l'entrada hi havia la cuina, i amb dos habitacions molt petites.»

Recordo vagament que, al centre del menjador, hi havia una gran figuera que ocupava gairebé mitja casa. El meu pare la va anar tallant, a poc a poc, branca a branca, i quan, finalment, la va tallar sencera, ens va quedar un gran forat al sostre que el meu pare va aprofitar per treure la xemeneia d'una estufa de llenya que va comprar.

A la barraca va estar 12 anys.

«Malgrat tot queden els records bons. No teníem res però havia companyerisme, ens ajudàvem, hi havia unió», diu Paquita.

Els seus cosins van habitar la barraca fins poc abans dels Jocs Olímpics de Barcelona.

Els cosins de Paquita són Antònia, Salvador, Carmen i Pasqual. De tots ells, només queda amb vida Carmen. Aquests són els cosins de Paquita.

Una amiga de la Paquita habitava en una cova al Carmel.

Paquita es remira al mirall i es veu com una noia vestida de setí i tul blau fosc llis, una joveneta amb un cor especial, serè i pacífic, que batega ordenadament amb el vaivé de les onades.

És forta, és terrenal, és gasosa.

El 1936, quan es va anar a viure a les barraques, va esclatar la Guerra Civil.

La guerra és una cosa dolenta.

La nostra casa estava situada sota unes escales que pujaven a la carretera de Miramar, prop d'un camp de tir al colom en el qual els senyors tiraven al plat i també a indefensos coloms. De vegades, ens queia un colom ferit i per a nosaltres, famolencs, era una festa.

Durant la guerra, la mare de Paquita, Vicenta, va tenir bessones, a les que va posar per nom Pilar i Josefina.

Quan van complir quatre mesos, les bessones van morir de fam.

«Els serveis funeraris van venir a buscar-les, primer una i després l'altre.»

[Quan els bombardejós], en els seus braços, la meua mare tenia a una de les petites intentant que agafés el pit però per falta d'aliment res sortia d'ell; el nadó plorava de fam i la meua mare, desesperada, abraçava la criatura, que es moria. Jo veia a la meua mare i li preguntava: «¿Per què plores, mama? ¿Per què abrades tan fort a la meua germana?». I ella responia que havia pujat al cel. La meua mare li va posar una mica de sal a la boca. Li va fer el senyal de la creu. Se'n va anar. [...] Al cap de pocs dies també va morir de fam [l'altra nena]. Un cotxe negre, tot tancat, es va dur a la meua germana dins d'una caixa blanca.

Paquita té bona memòria.

Paquita es recorda que li van posar com collaret un pal, perquè el mossegués en cas de bombardeig. «Ens indicaven que havíem de tirar-nos a terra, amb la cara contra el terra, mossegar el pal i posar-nos les mans al clatell», diu Paquita.

Paquita es recorda del so de les bombes al caure.

Paquita es recorda que quan bombardejaven, es tiraven bengales i que, aleshores, es feia de dia.

Paquita es recorda que alguns veïns cridaven: «¡Correu, que vénen carregats!», perquè sabien quan les ràtzies anaven a fer mal.

Els bombardejós s'efectuaven de nit.

Paquita creu que els focus del Palau Nacional de Montjuïc s'utilitzaven per rastrejar el cel a la recerca de l'enemic.

Paquita es recorda de veure els focus.

Paquita es recorda de les destrosses en molts edificis.

Paquita va veure com entrava metralla a la seva barraca.

Paquita va veure les ruïnes de l'edifici que hi havia prop del carrer Manso.

Paquita va anar al col·legi del carrer Fontrodona, entre Blesa i Magalhaes, que era una fàbrica.

Paquita va veure les ruïnes del carrer Sant Pau, on hi havia una caserna.

«Hi havia un bar molt famós que es deia Pai Pai i va quedar destruït», diu Paquita.

Paquita pot sentir el soroll de les sirenes.

Paquita s'estremeix quan recorda aquells fets.

Paquita es va resguardar més d'una vegada al Refugi 307, al Poble-sec.

«Una vegada, un home em va agafar per portar-me amb ell al refugi, i la meva mare em va perdre de vista. Algú li va dir: “És aquí la nena”», diu Paquita.

Fa poc, Paquita va visitar amb la seva família el Refugi 307, que gestiona el Museu d'Història de Barcelona: *«El Refugi 307 del Poble-sec és un dels més de mil que es van construir a Barcelona durant la Guerra Civil. És un bon exemple de la defensa passiva que va realitzar la ciutat durant aquest període.»*

A la visita, Paquita sabia on es col·locava ella quan esperaven a que parés la fúria de foc: «Als nens els posaven a prop de la sortida, m'imagino que per si queia el sostre...».

Paquita es recorda que, un cop, el cel va despertar de vermell. «Ningú sabia que passava. Després vaig sentir que uns dipòsit de la Campsa al costat del mar havien estat tocats», diu Paquita.

La tia de Paquita, Carmela, dormia al refugi.

El pare de Paquita, Paco, treballava a Ca Elizalde, que fabricava motors d'aviació.

Al pare el van destinar a un aeròdrom a Casp (Aragó).

Paquita i la seva mare, Vicenta, el van visitar: «Recordo moltes oliveres i la cassola a la qual els soldats anaven amb el plat d'alumini perquè possessin la carn d'olla d'aquesta època. Tinc una foto amb barret de la República i un fusell a la mà».

Abans que acabés la guerra del 36, els nacionals per poc van capturar al pare, Francisco. Es va escapar a França.

A França, Francisco va ser reclòs al camp de concentració d'Argelès-sur-Mer, que era una platja de sorra en la qual els joves morien de diarrea, colitis i febres.

Després se'l van endur a la frontera per lliurar-lo al dictador Francisco Franco.

Li van recloure en un camp de concentració que era una plaça de braus, a Sant Sebastià.

Per fi, Francisco va tornar a Barcelona. Però un veí el va denunciar. El van empresonar.

El van condemnar a 12 anys i un dia per «adhesión a la rebelión».

Els que s'havien rebel·lat eren els generals traïdors a la República.

A la presó Model va estar tancat quatre anys.

Quan va sortir de la presó, Francisco va ser desterrat a Saragossa.

A la postguerra, menjava a Auxili Social, a prop de l'avinguda Mistral: «Només menjàvem els nens; la mare treballava i el pare, a la presó. La meva mare treballava netejant en cases i una d'elles era d'un metge. El menjar i els medicaments que li donaven a ella, ella ens ho donava a nosaltres».

Amb la targeta de racionament, anaves cada setmana i el donaven un quart de litre d'oli; si no hi havia oli et donaven una mantega —mantega de cacau, per cuinar— i sucre... Tot això anava racionat. Xocolata, que era de garrofes, una xocolata dolentíssima. La mantega també, salada, però, és clar, com no hi havia res més, t'ho menjaves.

La mare de Paquita, Vicenta, netejava a l'Ateneu Barcelonès, entre d'altres llocs.

Esperàvem a la meua mare com aquell que espera un àngel i ella sempre portava una mica de menjar perquè deia que no podia menjar pensant que a nosaltres, al meu germà i a mi, ens feia més falta. A la nit, ens rentava, i a mi em pentinava. Jo portava trenes. La meua mare em pentinava de nit perquè ella no podia fer-ho al matí, ja que s'aixecava a la cinc del matí per anar a la feina.

Recordo que jo tenia una gran il·lusió: fer la comunió. Era el meu somni. La meua mare no va voler llevar-me aquesta il·lusió i va comprar roba i a estones em va anar fent el vestidet que, per a mi, era el més bonic del món.

Paquita cantava el *Cara al sol* una dotzena de vegades per dia.

El *Cara al sol* el cantàvem quan entràvem al col·legi: «*Cara al sol con la camisa nueva...*», de Franco. Quan sortíem cantàvem una altra vegada *Cara al sol*, a les dotze. Anàvem al menjador a les dotze i mitja, i el *Cara al sol* una altra vegada. Quan sortíem del menjador, el *Cara al sol* una altra vegada. Quan anàvem al col·legi a la tarda, el *Cara el sol* una altra vegada, i, quan sortíem, el *Cara al sol* una altra vegada. I amb la mà aixecada, eh?

Paquita no va poder estudiar, i només va aprendre a dividir amb una xifra.

«M'hauria agradat saber més coses, aprendre, aprendre...», diu Paquita.

Va estar poc temps a l'escola.

El col·legi al qual anava havia estat una fàbrica. L'uniforme [amb els colors del sindicat anarquista CNT] que portava durant els anys de la guerra m'agradava molt: bata negra amb botons vermells, coll blanc, llaç vermell, sabates negres i mitjons vermells.

Quan tenia 12 anys, Paquita es va posar a treballar d'aprenenta en Confecciones Reunidas, a la plaça Universitat.

«Portava el canti a la font i escombrava», diu Paquita.

Més tard, Paquita va treballar al carrer Blai al servei d'un «*piecero*», un sastre a domicili.

I més tard, de «maquinista de cosir».

La gosseta de Paquita es deia *Xilina*.

De vegades, sense que Paquita es donés compte, *Xilina* la seguia corrent darrere del tramvia 52, el final del qual es trobava a Riera Blanca.

La va matar un autobús.

Amb 18 anys, va començar a parlar en català, perquè el seu xicot, Felipe, era català, i la seva sogra, Maria, era sorda i no entenia el castellà.

Els germans de Felipe són Joan i Pepita.

Maria, la mare de Felipe, vivia a Hostafrancs.

Felipe treballava de vidrier.

El 1954, Paquita es va casar amb Felip a la parròquia del Sant Àngel Custodi, al carrer Vilardell.

Els fills de Paquita són Nuri, Xavi, Montse i Felip. Aquests són els fills de Paquita.

Paquita va tirar endavant als seus fills compaginant dos treballs: un, en una fruiteria del Mercat d'Hostafrancs, i un altre, a càrrec del bar Cavaller, que avui és un *badulaque*, a la carretera de la Bordeta.

Actualment, Paquita viu al carrer Sant Roc, al barri d'Hostafrancs, en una finca sense ascensor.

Cada dia, puja els 14 esglaons fins a l'entresòl.

Cada dia, baixa els 14 graons fins al carrer.

A casa les cortines de comptes separen les estances.

A casa les fotos són records que són taronges que són mercuri.
A la cuina, prepara menjar per a un regiment, encara que visqui sola.
La seva casa és anomenada El Palomar, perquè sempre la freqüenta algun nét.
Paquita no tira el menjar.
El seu pare, Francisco, no tirava el menjar.
Paquita va a comprar al Mercat d'Hostafrancs, en què va regentar una parada de fruites.
Compra més menjar del que necessita.
La nevera és blanc Indesit («*Los modelos de frigoríficos más innovadores y con el diseño más moderno del mercado*»).

A la nevera hi ha llet, hi ha maduixes, hi ha verdures i hi ha ous, sobretot, ous comprats a Bon Àrea, cadena del Grup Alimentari Guissona.
«Els meus fills m'han portat això que és com xocolata», diu Paquita, en referència al *coulant*, una mena de pa de pessic.
A la porta de la nevera, un *souvenir* de Berlín i un *souvenir* de Mallorca que li va portar la seva amiga Montse Ibáñez, que sap tot el que cal saber sobre els musicals del Paral·lel.
Paquita no tira el menjar perquè ella va passar fam a la guerra.
«Entre germans no deu haver guerra...», diu Paquita, emocionada.
Quan veu imatges de guerres per la tele, escriu poesies: «A aquests nens que neixen sense tenir llar, / a aquests nens que creixen mig despullats...».
Paquita cuida la seva memòria.
No vol oblidar el missatge final: «No s'ha de perdre la memòria, per més que et parlin...
Les paraules, amb el temps, s'esborren. No és el mateix llegir-les que sentir-les...».

4. Francisco, *Paco*: Nevera de marca desconeguda

Francisco, *Paco*, era fill de Pascual i Simona, naturals d'Aragó.
Els germans de Francisco eren Fina, Pilar i Pascual.
En 1907, Francisco, *Paco*, va néixer al carrer Viladomat, 35, al barri de Sant Antoni de Barcelona.
De petit, amb set anys, Francisco, *Paco*, va ser internat a la Casa de la Caritat «per la precarietat econòmica en què vivia la família, que era de classe obrera» i, per tant, «analfabeta, oprimida i pobre». A la Casa de la Caritat va passar set anys.
Francisco es prenia el *carajillo de whisky* al matí.
Francisco va conèixer a Vicenta Cabrera, nascuda a Cartagena (1911).
La va conèixer a la sala de ball La Valkiria, a Montjuïc, on Francisco tocava el manubri.
En 1932, Francisco es va casar amb Vicenta.
Vicenta era filla de Matías i Carmen.
A Matías li agradava pescar. Una onada el va mullar, va agafar un fort refredat i es va morir de tisi galopant.
Carmen netejava en un cafè.
Les germanes de Vicenta són Isabel i Carmela.
Vicenta es guanyava la vida cuidant nens.
El 1932, tots dos, Francisco i Vicenta, van tenir el seu primer fill, Francisca, *Paquita*.
En 1934, va néixer Vicenç, que és germà de Paquita, que és oncle avi i padrí de la Mireia.
La dona de Vicenç era Roser.
Francisco va lluitar a la Guerra Civil espanyola.
Francisco, d'idees llibertàries, es va allistar com a milicià a la columna d'Ortiz-Carod-Ferrer, «per defensar la legitimitat de la República».

La columna Ortiz la va organitzar el fuster cenetista Antonio Ortiz.

La columna Carod estava comandada per Saturnino Carod, dirigent anarcosindicalista.

A Ortiz i Carod els assessorava el tinent de la Guàrdia Civil José Ferrer.

Van partir cap al Front d'Aragó.

«A Casp trobem resistència i ens quedem tres o quatre mesos al camp d'aviació. No hi havia ni organització ni control en els primers escamots de l'Exèrcit Popular», diu Francisco.

De tornada a Barcelona, Francisco va treballar com a mecànic a Ca Elizalde, convertida en indústria de guerra.

El 25 de juliol de 1938, Francisco va participar en la Batalla de l'Ebre, la més sagnant de la Guerra Civil, amb gairebé vint mil morts.

Va quedar a les ordres del general Enrique Líster, cap de les tropes entre Tortosa i Ebre.

«Perdem la batalla, perquè els rebels obren les comportes de les aigües i molts republicans moren ofegats. La desfeta és inevitable. L'exèrcit feixista guanya posicions i ens veiem obligats a retirar-nos. El desànim i la derrota és fan palesos a l'Exèrcit republicà que, esgotat, es retira, encara que lluitant fins al final», diu Francisco.

El 1938, en la seva fugida a França, va ser reclòs al camp de concentració d'Argelès-sur-Mer, del que es va escapar. Llavors, els gendarmes el van interceptar i li van confinar en el camp de concentració de Saint Cyprien.

Les autoritats franceses ens posen a tots els refugiats en un tren fins a Hendaia i ens lliuren a Franco. Creuem el Bidasoa i ens col·loquen a la plaça de braus de Sant Sebastià, que serveix als feixistes de camp de concentració. Allí, a qui tenia una denúncia o una delació directament l'afusellaven. Preguntaven el nom, l'adreça, i després miraven si algú t'havia denunciat. Jo vaig donar el meu nom, però una adreça falsa, perquè no trobessin el meu domicili i cap veí no pogués denunciar-me a mi o pogués fer cap mal a la meva família. Em van retenir una setmana per veure si trobaven alguna denúncia o delació per ajusticiar-me, però, en no tenir-ne cap, em van portar cap a Lleó, al camp de concentració de Santa Ana. I d'allí, quan anàvem a El Hospicio, un altre camp de concentració de Lleó, sentim que es dona per finalitzada la guerra i que Franco entra victoriós a Madrid. Vam plorar per tots els nostres ideals perduts, per les nostres vides arruïnades i en mans dels enemics que es rabejarien amb nosaltres...

Francisco va ser traslladat al Convento de San Marcos, a Lleó.

Li va avalar el seu cunyat, xofer d'un tinent de l'Exèrcit de Franco.

Francisco es va disposar a arribar a Barcelona en una «caravana» de presos («sense res més que els quatre parracs que vestíem, ni menjar ni aigua ni res»).

Les costures de les robes plenes de polls.

Es va compadir de Francisco una dona que havia perdut en la guerra a la seva filla i el marit. Li va cuidar i li va encomanar a la Virgen del Camino. Li va pagar el tren de tornada a Barcelona, el juny de 1939.

Quan vaig tornar a casa per retrobar-me amb ells, l'alegria del retorn va durar poc, perquè la Falange va rebre una denúncia anònima que m'acusava. La nit del 10 d'agost de 1939 es va presentar a casa meua, al carrer Viladomat, un escamot de falangistes que van apallissar la meua dona, van maltractar els dos nens i a mi se'm van emportar a una *txeca* que hi havia al carrer de Blai, al costat de l'església de Tapioles. Allí, a cops, m'introduïren en un soterrani, em van posar en una de les parets i em van disparar de prop diverses vegades, però sense tocar-me. També em deixaven un arma a l'abast –que segurament estava descarregada– perquè, si em rebel·lava, l'agafava i apuntava contra ells, poguessin assassinar-me com si fos en defensa pròpia, sense cap càrrec de consciència.

[Abans, durant la guerra] La meua dona va haver de suportar moltes penalitats tot aquell temps per poder tirar endavant la família. Estava embarassada de bessonada i la manca d'aliments va fer que, als pocs mesos del seu naixement, les pobres criatures morissin de gana. Ella mateixa, que era creient, les va batejar, i on moltes famílies de Barcelona que es van quedar sense res

després de la guerra van haver de viure. Era una barriada de barraques construïdes amb les desfetes i runes que trobaven els seus habitants, les quals, malgrat les penalitats i la pobresa, sempre van conservar la seva dignitat, sobrevivint com podien amb el racionament.

Francisco va ingressar a la presó Model, l'11 d'agost de 1939.

En Gobierno Militar, se li va muntar un consell de guerra, el 23 de desembre de 1939, al Jutjat Militar número 9 de Barcelona, per delictes de «auxilio a la rebelión» (causa sumaríssima 13462).

A Francesc li van caure 12 anys i un dia, «tot i que el fiscal militar sol·licitava amb insistència la pena de mort».

El 20 d'agost de 1943, Francisco va obtenir la llibertat condicional «amb desterrament». Va anar a Saragossa.

Després, en 1943, Francisco va emprendre el camí a França, per buscar feina.

A la localitat d'Esterrí d'Àneu (Lleida) es va topar amb el maquis, la guerrilla republicana que va continuar la lluita contra el feixisme.

Li van demanar que s'enrolés amb ells, però Francisco va refusar.

A Tolosa, a França, va romandre dos anys, fins el 1945.

Va tornar a creuar la frontera. Es va instal·lar de nou a Saragossa. Va treballar de paleta. Va retornar a Barcelona.

Vaig començar a treballar de peó al camp d'aviació del Prat, d'on també vaig haver de marxar corrents i sense cobrar: un dia, l'alferes va rebre una llista de militants de la CNT i jo era el segon de la llista.

Francisco va treballar com a paleta fins que es va jubilar.

Francisco sacsejava la seva consciència: «I ara, cap on va el món? Seguim amb els mateixos temes: les lluites dels més pobres per assolir una vida més digna, la violència, les guerres, els abusos, l'anhel de l'home per la llibertat i el desig del poder per sotmetre'ls».

El 2005, un any abans de morir, amb 98 anys, li va dictar a la seva néta Montserrat la seva «autobiografia»: «Tinc el pols tremolós i no estic avesat a escriure gaire», es lamentava.

Ara tinc 98 anys i en el meu cor encara bateja la flama llibertària i encara penso que la guerra és el pitjor dels mals que l'ésser humà pot provocar, ja que s'hi desperten els instints més terribles que hi ha latents en el seu interior.

[...]

sofriments i penalitats que tant jo com molts altres excombatents anònims hem hagut de passar per lluitar per la democràcia i la llibertat i pel compromís que vam prendre de defensar la legitimitat del govern republicà, lluita en la qual molts homes i moltes dones van deixar el millor de les seves vides, en una guerra cruel i amb un final injust.

El 28 de novembre de 2006, va morir Francisco Hurtado, el iaio Paco, amb 99 anys.

Vicenta va morir el 1997.

Francisco va passar els seus últims dies a la Residència Nova Convivència, a la Gran Via de les Corts Catalanes, 429, a Barcelona.

Els seus néts li van escriure un panegíric: «Vas defensar les teves idees llibertàries fins el final i, d'aquesta manera, no vas perdre mai la teva integritat per la qual vas haver de fer tants sacrificis. [...] Guerra, exili, camps de concentració, el retorn... Viure amb la por de ser delatat per amics i veïns, pallisses a la família, tortures, presó, dolor, misèria...».

Les cendres de Paco van ser escampades a la Cota 705, en la Serra de Pàndols, el cementiri de la Lleva del biberó, a l'Ebre.

L'urna amb les cendres de Vicenta es va enterrar al costat d'un arbre, a La Fontcalda.
Paquita, filla de Francisco i Vicenta, va escriure *Cartes al cel*.
Al cel hi són els seus pares.

La guerra traspasa les generacions.
La guerra del iaio Paco és la falta de menjar per alimentar la canalla.
La Paquita, la filla de Paco, mai va deixar de treballar perquè els diners arribessin per a cobrir les necessitats.
Felip, el fill de Paquita, esbroncava els seus fills perquè no deixessin cap engruna al plat.
La Mireia Samitier, la filla de Felip, la néta de la Paquita, la besnéta del iaio Paco, té la seva nevera plena.
La guerra és una nevera buida.

DESPIECE

La banda sonora

Clàudia: Beko

L'apogeu dels planetes, la malla d'estrelles, la radiació gravitatòria i espessa dels forats negres que absorbeixen la llum.

El científic alemany Johannes Kepler es va interessar pels moviments dels astres, per les constel·lacions i per les nebuloses. Va dictar les tres lleis que porten el seu nom, la primera de les quals marca el camí cap a la Via Làctia: «Els planetes tenen moviments el·líptics al voltant del Sol...».

Abans de revolucionar l'astronomia, Kepler havia donat classes de matemàtiques. I abans de barallar-se amb els números pitagòrics, va confiar la seva ànima a Déu: volia ser capellà.

Tota aquesta parrafada serveix per explicar el caos imaginari que apesadumbra a Clàudia Samitier (Barcelona, 1991), filla de Xavi, fill de Paquita, filla de Paco.

«No sé què vull fer, ara estic treballant a Decathlon *Decathlon* («*Bajamos el precio para siempre*»), a Gran Via 2 («*Més a prop del que t'imagines*»), un infern els dissabtes a la tarda», reacciona.

Fumadora per impuls, somiadora de naixement, crèdula per l'harmonia que busca en els punts dels cossos sòlids perfectes.

La força de la Clàudia no es troba en el seu físic —galtes roses com els estudiants de Virgínia amb pancartes «*Enough is enough*», cara rodona de Saturn, morena d'alta volada i mentó petit com una estació de *blues*.

La força de la Clàudia resideix en el dubte: perquè es qüestiona, es perfecciona. Ja que pensa el que diu, encerta en el que pensa. Tem el que no veu sabent que el seu escrutini de la realitat és microscòpic.

Cantant i compositora de la banda de música Quòrum (*Home fort*), sospira per que algun productor la caci. Així li dirà adéu a les sabatilles *run activi*, les *mountain bikes* i les canyes de pescar d'oferta a Decathlon, aquest infern de cap de setmana.

A la seva família la descriu com una amalgama de màgia i enteresa, bells àtoms que no donen el seu braç a tòrcer: «Mireia és molt transparent i sincera, espavilada i amb ganes de superar-se. El seu pare, Felip, és humil i segur de si mateix. I Paquita, l'àvia de la Mireia i la mare de Felip, mai es resigna, li agrada que sempre estiguem junts com una pinya. El pare de Paquita, el iaio Paco, era un home de la broma».

Els néts de Paquita Hurtado mai han patit una guerra («crec que m'haurien matat a la primera perquè no callo»), però també han heretat la guerra. És així perquè la seva àvia mai tira el menjar (ella prepara tàpers per a la família que la visita). El seu pare, Xavi, mai tira el menjar (ell sempre s'acaba el plat). I ella, el mateix: «Jo no puc suportar llençar el menjar. No em cap al cap. Aprofito les sobres per a salses o m'invento qualsevol plat».

Paquita prepara sardines en escabetx. Li agraden. Si no li agradessin, les prepararia igualment. Clàudia Samitier ho anomena «cuinar per a la distribució», que traduït vol dir que l'àvia fa de menjar per als que vulguin menjar amb ella.

Així, es procura Coca Coles i Xibecas, que no són per a consum propi sinó per l'hoste.

Paquita regentava una parada al Mercat d'Hostafrancs. Allí va passar els millors anys de la seva vida.

Clàudia tot just compra al Mercat d'Hostafrancs («no tinc les claus suficients, em sento una mica estúpida perquè no sé demanar el salmó... En talls, en rodanxes?»). Es va al Mercadona («*Supermercats de confiança*»).

Tanmateix, i per una connexió amb la infància, li encanta passejar pel mercat. «Un cop em vaig trobar allà a la iaia, que em va recomanar llocs per anar a fer la compra», recorda, i afegeix: «No em faria res començar d'aprenent a en una carnisseria. És el contacte amb la gent el que m'agrada».

La nevera sempre plena del pis de la Clàudia és de la marca Beko («*El teu dia a dia*»).

Antropòloga de formació, ella va estudiar a la Universitat de Barcelona. Especialment, va gaudir amb dues assignatures, antropologia visual i antropologia del parentiu:

1. Antropologia visual: «Tracta de conèixer la realitat social comuna, però també personal. Què hi ha darrere de cada vida? Es descobreixen subtileses, costums, conviccions..., característiques culturals en definitiva. Per exemple, no tothom posa el despertador quan se'n va a dormir. Això defineix moltes coses: la importància que uns o altres li donen als horaris... Els *quieros* i els *puedos*. Per què algú deixa a la tauleta de nit el llibre *Cinquanta ombres d'en Grey* i no un altre? Per què algú pot guardar a la nevera un succedani de caviar? L'antropologia visual documenta aquestes subtileses, com reportatges fotogràfics. La història s'explica sola sense necessitat que ningú te la narri».

2. Antropologia del parentiu: «Es tracta de preguntar el mínim a l'entrevistat perquè t'expliqui el màxim. Ho vaig fer amb Paquita. Em va impactar perquè vaig conèixer coses de la meua àvia que mai vaig saber abans. Jo pensava que la gent tenia una vocació i després la desenvolupava en una professió. Però amb la meua àvia em vaig adonar que la meua precarietat, la que jo visc, ja l'havia viscut ella fa ja seixanta anys. Ella va ser supervivent i treballant en mil llocs, amb necessitats i penúries. Com jo. Situacions tan llunyanes i tan actuals. Després, per una altra banda, també em va explicar que va passar per dos avortaments, practicats per curanderos de l'època... Esgarrifós. I finalment, em va fer notar el seu sentiment de família, de fer pinya. Potser perquè ella vivia en la seva adolescència en un piset de trenta metres quadrats compartit amb altres onze persones. Paquita és una supervivent. Té pena perquè no sap escriure bé; als onze anys va deixar l'escola. Per això jo vaig escriure la seva història».

La història de Paquita no és la història de la Clàudia. Tot i així, la història de la Clàudia és la història de Paquita.

Per això Clàudia li ha dedicat aquesta cançó:

LA MEVA BARCELONA

Surt de l'escola,

sap que no hi tornarà.
La curta infantesa
se li en va de les mans.
Ara ajuda a la mare
a mantenir la llar.
Són pocs a casa
però no hi ha prou pa.

*M'enfilo a l'arbre per veure
el nostre mar i la bellesa
que els grans sembla que ja han oblidat.*

Corre, Paquita, corre,
deixa les ampolles,
oblida-te'n de l'aigua de la font.
Corre, Paquita, torna a casa,
a la nostra barraca,
de la falda de Montjuïc.

Diuen que arriben temps difícils,
sembla que el sol ja no surt.
Les fulles cauen
i els ocells marxen lluny.
Els veïns els segueixen,
la fam està guanyant.
Però d'altres es queden,
fidels a la ciutat.

*M'enfilo a l'arbre per veure
el nostre mar i la bellesa
que els grans sembla que ja han oblidat.
Mareta, que és bonic,
per què no ho voleu mirar?*

Corre, Paquita, corre,
deixa les ampolles,
oblida-te'n de l'aigua de la font.
Corre, Paquita, torna a casa,
a la nostra barraca,
de la falda de Montjuïc.

*Sota les llums de la meva Barcelona
veig volar ocells molt grans.
Cauen bombes a la meva Barcelona,
quina llum se m'endurà?*